

Miriam Giger – Markus Giger (Praha)

ROSA KOHLHEIM – VOLKER KOHLHEIM: DIE WUNDERBARE WELT DER NAMEN. Duden, Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich 2009, 118 s.

Poučit a pobavit – tak by se mohlo charakterizovat posláním útlého svazku kapesního vydání od manželů Kohlheimových. Jeho tématem jsou antroponyma, jména osob. První kapitoly jsou věnovány archaickým tradicím motivace rodných jmen – tedy ochrana nositele (apotropaia), počet dětí nebo vyjádření skutečnosti, že dítě je či není vítáno. Dozvíme se, že v severní Indii mohlo či dokonce může dítě nosit jméno *Geber*, motivované slovem s významem ‚kravinec‘, nebo že v Koreji se kdysi dávalo jméno *Kaettong*, oznamující v apelativní podobě psí trus – to vše, aby jméno odradilo zlé duchy. O několik stran dále autoři popisují rodná jména vyjadřující rozčarování otce či rodičů nad faktem, že namísto syna mají (další) dceru, např. u Kalmyků jmény jako *Ulangerek* (‚třeba syna‘) nebo *Gerekmes* (‚nenutná‘).

V další kapitole následují klasičtější motivace z oblastí starých germánských, románských a jiných jmen: jména chlapců vyjadřují bojovnost, jména dívek krásu. Opět exotičtější jsou motivace rodných jmen v kapitole „Vornamen als religiöses Lebensprogramm“ – můžeme se zde dočíst, že u nigerijského národa Igbo se vyskytují jména jako *Ukaamaka* znamenající prý ‚Církev je velmi dobrá věc‘, ale také, že u puritánů kolonizujících Severní Ameriku mohla vystupovat jména jako *Ashes* (‚popel‘), *Humiliation* (‚ponížení‘) anebo *Repent* (‚čiň pokání‘), která vyjadřovala náboženskou pokoru očekávanou od nositele či nositelky. Dalšími tématy jsou různé podoby nejrozšířenějších, zejména novozákonních, rodných jmen (něm. *Johannes* – angl. *John* – franc. *Jean* – rus. *Ivan* atd.) a nejoblíbenější hypokoristika u Němců, zde opět s důrazem na různé neobvyklé a zábavné případy (*Löwenmäulchen*, *Erdbeerhasi*, *Süßwasserperle*).

Celá delší část je věnována obzvlášť neobvyklým případům rodných jmen: máme zde jména vyjadřující jakousi ideologii, která byla rodičům blízká, částečně odvozená od příjmení historických postav (např. v Německu *Bebeline* podle Augusta Bebela, zakladatele sociálnědemokratické strany, nebo v Itálii *Garibaldina* podle Giuseppe Garibaldiho, hrdiny italského sjednocení), někdy ale také od apelativ (rus. *Stratosfera*, *Traktor*, *Elektrifikacija* v 20. letech 20. století po revoluci). Někdo chce mít jméno dítěte podle události, která se stala v době porodu nebo s ním byla spojena (*Millenio* a *Millenia* se narodili kolem 31.12.1999/1.1.2000, *Barbara Lufthansa* se narodila v letadle), někdo podle místa, kde se seznámil s partnerem (*San Diego*). V souvislosti s neobvyklými a ještě neobvyklejšími jmény, ale také s návrhy jmen, které byly úřady (většinou v Německu) odmítnuty, se čtenář dozví mnoho o (nejen onomastických) zálibách různých prominentů, ale také o zákonodárství v oblasti rodných jmen především

v Německu a ve Spojených státech, které se značně liší (v Americe je ve výběru jména dítěte pro rodiče velmi málo omezení, v Německu jsou apelativa a toponyma jako rodná jména principiálně zakázána). Řadu velmi neobvyklých případů schválených rodných jmen autorská dvojice uvádí i z Nizozemska (jména značek jako *Fanta*, *Maggi* nebo *Porsche*) a z Brazílie (*Asteróide* je z apelativa, *Oceano Atlântico* z geografického názvu). Nechybí ani rekordní počet rodných jmen jednoho člověka nebo nejdelší rodné jméno.

Další větší kapitola je věnována příjmením. I zde autoři vypichují různé případy nápadných, ze synchronního hlediska překvapivě motivovaných jmen a uvádějí jejich skutečnou původní motivaci: tak se dozvíme, že první pan *Frauenschläger* nebil ženy, ale kácel dřevo v lesích ženského kláštera, nebo pan *Bettziege* neměl kozu pobývající převážně v posteli, ale vyráběl *Bett(be)züge*, čili povlečení do postele. Ale ani pan *Kirschstein* nemá nic společného s peckou v třešni, nýbrž je potomkem člověka s rodným jménem *Kirstein*, dolnoněmeckou variantou jména *Kristián*. Poučná podkapitola je věnována náhodným a méně náhodným shodám německých a tureckých příjmení; reaguje tak na přítomnost početné skupiny obyvatel tureckého původu v Německu: německé příjmení *Dede* pramení z hypokoristické podoby rodného jména *Dederich*, zatímco stejně znějící turecké příjmení je odvozeno od apelativa *dede* „dědek“. Německé a turecké příjmení *Türk* jsou obě odvozena od označení příslušníka tureckého národa. Zatímco v případě tureckého příjmení je souvislost přímá, v případě německého příjmení mohla motivace vzniknout účastí prvního nositele ve válkách proti Turkům nebo jiným (domnělým či skutečným) vztahem k Osmanské říši nebo třeba i k domu se jménem „Zum Türken“ – „U Turka“. Další odstavec se zabývá zkomolením německých příjmení v Americe na jejich cestě k integraci do angličtiny: psaní *Shubert* za *Schubert* lze očekávat, zajímavější je dílčí překlad etymologicky shodné části motivačně průhledného příjmení (*Apfelbaum* > *Applebaum*, *Messerschmidt* > *Messersmith*) nebo přepis příjmení do foneticky blízké, anglicky však motivované podoby (z detoponymického německého příjmení *Bühlow* se slovanským sufixem vzniklo nové americké příjmení *Pillow* podle anglického apelativa *pillow* „polštář“).

Předposlední kapitola cituje z různých psychologických a statistických studií o vlivu jména na člověka a jeho osud: dozvíme se, že signifikantně větší počet nositelů jména *Metzger* si zvolilo v Německu povolání řezníka než povolání pekaře a že nositelé „oblíbených“ rodných jmen získali v pokusu v Americe lepší známky za své slohy než nositelé „neoblíbených“ jmen. Poslední část knihy nakonec představuje mj. případy deonymických apelativ: najdeme zde *bojkot* (< ze jména Charlese Boykotta) nebo *pralinku* (< odvozeno ze jména hraběte Césara de Plessis-Praslin).

Široký rozsah recenzovaného svazku, který cituje onymický materiál ze všech kontinentů a ze všech větších jazykových rodin, s sebou přináší i nebezpečí některých drobných filologických nepřesností. Vyjmenujeme jich několik z oblasti slovanské: na s. 15 se uvádí praslovansky tvar **žьdati*, správně by však bylo **žьdati*. Na s. 30 a 35 je

představena polská podoba jména *Jiří* jako *Jerzi* namísto správného *Jerzy*. Na s. 32 se nachází české ženské jméno *Markéta* v chybné podobě *Marketa*. Na s. 34 se uvádí velká různorodost jména *Mikuláš*, je zde však chyba v ruské podobě, která není *Nikolai*, nýbrž *Nikolaj*, a navíc by přesný fonetický přepis nebyl [nika'laj], jak je uvedeno, ale [n'ikΛ'laj]. Palatalizace konsonantu je nesprávně uvedena nebo vůbec chybí i u ruských jmen *Vanja* (s. 30), *Elizaveta* (s. 32) a *Stepan* (s. 34). Nakonec se píše na s. 30 o tom, že jméno *Jan* má „v srbštině a chorvatštině“ podobu *Jovan* – dnes je však právě podoba *Jovan* vnímána jako příznakově srbská oproti chorvatské *Ivan*.

Uvedené drobné chyby lze populárně orientované knize lehce prominout a nemění nic na tom, že své hlavní poslání – bavit zajímavostmi a poučovat zábavně v oblasti antroponym – splňuje na výbornou. Lingvista a zejména onomastik v ní může najít mnoho užitečných příkladů, obzvláště když např. onomastiku i vyučuje.